

PÁLGYÖRGY

Az elveszett gyűrű

Korda R.T. Kiadása Bpest.

P. PÁL:

AZ ELVESZETT GYŰRŰ

BUDAPEST, 1941
KORDA R. T. KIADÁSA

Nihil obstat. P. Joannes Hemm S. J. censor dioecesanus.
Nr. 1296/1941. Imprimatur. Strigonii, die 24. Februarii 1941.
Dr. Joannes Drahos vicarius generalis.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest.

A falutól jó félóra járásnyira, az erdő szélén állott a grófi kastély. Pompásan gondozott, gyönyörű szép park vette körül. A park beleveszett az erdőbe, — melyből az őzikék le-lejártak alkonyatkor a park pázsitjára legelészni. Az esztendő folyamán rendszerint csak kétszer volt a kastélyban nagyobb élet, elevenség: az őszi nagy vadászatok alkalmával, meg nyáron át néhány hétig, amikor a gróf a nagy hőség elől ide menekült családjával az erdő hűvös árnyába.

•

Az erdei ösvényen két mezítlábos gyermek közeledett. Mind a kettőnek számocával telt edény volt a kezében. Látszott arcukon, hogy meg vannak elégedve munkájuk eredményével. Mert bizony ők nem szórakozni jártak kinn. Szorgalmasan eprészek kora délutántól azért, hogy egy kis keresetre tegyenek szert, s ezzel is könnyítse nek szüleik gondján. A szegény emberek gyermekei tudják már ilyen kis korukban is, hogy az élet kemény küzdelem!

— Elfáradtam ám! — fordult a nyolcéves Veronka bátyjához, aki nem sokkal volt idősebb nála.

— No, nem baj, otthon leszünk nemso-
kára — biztatta Marci. — Lásd, itt vagyunk
már az erdő szélén.

Csakugyan kiléptek éppen az erdőből
— s szemük előtt állott a grófi kastély.

— Nézd csak! — kiáltott fel Veronka —
a kastély fölnyitotta szemeit.

Csakugyan: tárva volt valamennyi zöld
zsalus ablak, véges-végig a földszinten is,
meg az emeleten is. Az egyik ablakban ép-
pen megjelent egy szobalány, kirázta a por-
törölőjét, — aztán eltűnt.

— Takarítanak odafönn! állapította meg
Marci. — Úgy látszik, jönnek haza a gróf
úrék. Nézd, Veronka! — gereblyézik a
kerti utakat is! — folytatta, s érdeklődés-
sel állott meg a rácsos kapu előtt, melyen
keresztül be lehetett látni a parkba. Ó, sok-
szor álldogált ő már itt, és sokszor nézte
gyönyörködve, hogy a kertész úr milyen
csodálatos dolgokat művel odabenn a ker-
tészlegényeivel. Nagyon szeretett Marci
minden fát, füvet, bokrot, virágot, — s az
volt szíve minden vágya, hogy ha majd ki-
kerül az iskolából, a kertész úr odavegye
maga mellé kertészinasnak. Mert gyönyörű
mesterség ám az ő mestersége! Marci már
azt is kileste, hogyan oltja a rózsafákat; s
alig várta, hogy maga is megpróbálhassa!

A két gyermek nemsokára hazaért szülei-
nek nagyon szegényes, faluvégi házikójába.
Apjuk derék napszámos ember volt, akinek

fáradtságos munkájába került, hogy öt gyermeke számára legalább szűkösen megszeresse a mindennapit. Ezért örültek a gyermekek, ha eggyel-mással ők is segíthettek. Anyjuk is el-eljárt hazulról néha mosni, vasalni a póstamesternőhöz, vagy a tanító úrékhoz. Ilyenkor legnagyobb leánykája, a tizenhároméves Erzsike végezte el helyette az otthoni munkát, s vigyázott két kicsi öccsére: Palkóra, meg az alig tipegő Pistikére. Az édesanyja most sem volt otthon; így hát a hazaérkező gyermekek Erzsikének ujságolták el:

— Jönnek a gróf úrék, mert takarítanak a kastélyban!

Vasárnap — nem sokkal a második harangszó után — csakugyan végigrobogott a falun a grófi fogat; jött az egész család a szentmisére. A felnőttek tiszteletteljesen köszöntötték az uraságot, a — gyermekek pedig bávészködva álltak meg: arra voltak kíváncsiak, hogy itt van-e vajjon a grófkisasszonyka is?

— Ejnye, de megnőtt tavaly óta! — mondogatták egymás között, amint a kocsi tovarobogott.

Hát ha megnőtt is, mégsem volt túlságosan nagy, hiszen még csak öt tavaszt látott Marietta grófkisasszonyka. De nagyon jól nevelt, kedves leányka volt; most is illedelmesen ült a kocsiban nevelőnője mellett,

szemben a szüleivel, s barátságosan tekintett jobbra-balra a gyermekekre.

Szentmise után a kocsi visszafelé indult, — a gróf úr azonban kiadta a kocsisnak a rendeletet, hogy a póstahivatal előtt álljon meg, mert elintézni valója van ott. Miután ezt elvégezte, így szólt a póstamesternőhöz:

— Nagyon kellemetlen, hogy nyaralásunk idején mindig olyan későn jutok az ujságokhoz. Most is csak az esti vonat hozza meg őket?

— Úgy van, méltóságos uram. Nem történt semmi változás.

— Hát kérem, tegye meg azt a szíveséget, hogy az ujságokat, s általában véve a postámat küldje ki esténként valakivel mindjárt a vonat érkezése után. Természetesen szívesen díjaznám a küldöncöt.

— Nagyon szívesen megteszem, méltóságos uram.

— Valami megbízható fiút kellene keresni; olyat, akinek szüksége is volna egy kis keresetre. Nem tudna valakit ajánlani?

A póstamesternőnek eszébe jutott hirtelen, hogy tegnap vasalás közben mennyire panaszkodott a jó Mihályiné, hogy milyen szűkös az ura keresete. Azok nagyon derék, becsületes emberek, — ott jól jönne egy kis segítség... Igen ám, de a Marci még nagyon fiatal...

Mindezt egy perc alatt végiggondolta, — aztán így felelt:

— Fiúgyermeket hirtelen nemigen tudnék ajánlani, — de van itt egy Mihályi János nevű nagyon derék, sokgyermekes nap-számos ember, akinek a legnagyobb leánykája, az Erzsike, — azt hiszem, alkalmas lenne. Tizenhárom éves, megbízható, komoly leányka, — s abban a családban bizony nagyon elkelne egy kis mellékkereset.

— Kérem szépen, — rendben van — válaszolta a gróf. — Lesz tehát szíves intézkedni, hogy a leányka a hat órai vonat érkezése után mindig kihozza a postát.

Igy lett Erzsikéből a grófi kastély levélhordója.

•

A postamesternő jól ismerte Erzsikét. Valóban derék, megbízható leányka volt, aki pontosan és kifogástalanul látta el új hivatását. A vonat érkezése után háromnegyed órával már kinn volt a kastélyban. Tudta, hogy a kiskapu mindig nyitva van, neki azon kell bemennie; aztán be az épület főbejáratán — s kopogtatnia kell a földszinti szalon ajtaján. Így alkonyat tájban a grófné rendszerint ott tartózkodik, sokszor látja is, ha beviszik neki a postát.

Feladata végeztével aztán valóságos élvezettel sétált visszafelé Erzsike a virágágyak között a kapuhoz vezető úton. De nemcsak a saját gyönyörűségére ment ilyen lassan és nézelődve. Ó nem! Marcitól kapott rendszerint megbízást, hogy nézze meg ezt

vagy azt a virágot — amit ő kívülről, a rácson át nem lát elég jól. — Aztán nézze meg, hogy mi van jobbról a harmadik rózsatőtől, miért fújdogál a kertész úr valami füstfélét rá — és így tovább. Marciban valóságos műkertész szunnyadt!

Aztán még valami miatt nem sietett Erzsike soha kifelé a parkból. Marietta grófkisasszonyka játszadozott és sétálgatott ott ilyenkor nevelőnőjével, — úgy örült, ha látta. — A kis grófkisasszony is örült neki, — mert ha nem is hozzávaló játszópajtást, mégis csak félig-meddig gyermeket látott benne. A gyermektársaság pedig igen hiányzott az egyedül növő kis grófkisasszonynak.

— Kérdezzük meg azt a leányt, hogy hívják! — unszolta nevelőnőjét.

Az tehát szóba állott Erzsikével. Megkérdezte a kis kontesz kívánságára, hogy mi a neve, s hogy vannak-e testvérei.

Ha Erzsike egészen egyszerű és szegény emberek gyermeke volt is, mégis tudta, hogy mi az illedelem, s kedvesen, tisztességtudóan felelgetett a kérdésekre.

— Hogy hívják a kis testvéreidet? — kapcsolódott be most a beszélgetésbe a grófkisasszonyka is.

— Az egyik Palkó — fordult Erzsike mosolyogva a gyermekhez — és éppen olyan nagy, mint a grófkisasszony; a másik Pistike, de az még kicsike.

— Milyen kicsi?

— Olyan, hogy járni már tud, de beszélni még nem.

Ezzel meg volt kötve a barátság Erzsike meg Marietta grófkisasszony között. Esténként mindketten lesték, vajjon meglátják-e egymást a parkban. Sőt — miután a nevelőnő egyszer elmondta a kis grófnőnek, hogy Erzsike milyen szegény leánya; s még inkább, mióta egyszer azt találta mondani, hogy Palkó meg Pista boldogan megennék vacsorára a spenótot, amitől ő csak az orrát fintorgatja, mert azok szegények csak egy kis száraz kenyeret kapnak: azóta nagyon sokszor jártak a kislány gondolatai ezeknél a gyermekeknél. Ebéd végén, uzsonnánál gyakran félretette a tésztáját, almáját, azzal, hogy majd odaadja Erzsikének. Okos édesanyja azt akarta, hogy növekedjék benne az önzetlenség s a részvét a szegények iránt; ezért ilyenkor rendszerint megszorította a félretett ennivalót, hogy ne csak Erzsikének jusson, de Palkónak meg Pistának is.

Ezek után elgondolható, hogy a faluvégi kis házban milyen türelmetlenül váraкоztak a gyermekek esténként Erzsikére. Ki-kiálltak a kapuba s úgy lesték; mikor megpillantották, feléje szaladtak:

— Hoztál valamit?

Pistike persze nagyon elmaradt a többi-től, — de azért ő is totyogott kis nénje felé,

ahogy csak kitelt apró lábacskaítól, s ő is motyogta:

— Hoztál? Hoztál?

A leányka ölébe kapta, összecsókolta, s majdnem mindennap ezt felelte:

— Hoztam bizony, Pistikém, hoztam!

Erzsike egy este éppen olyan pontosan elvitte a postát a kastélyba, mint máskor. Bekopogtatott, a grófné jött ki éppen a folyosóra. Ő vette át tőle, amit hozott.

— Valami aláírni való is van — mondta a leányka tiszteletteljes köszöntés után — félő elfogódással.

A grófné megnézte s így szólt:

— Várj egy kicsit, fiam, mert ezt a gróf úrnak kell aláírnia.

Azzal indult fölfelé az emeletre, férje dolgozószobájába. A lépcsőről még visszaszólt:

— Mindjárt leküldöm a postakönyvet a kulcsárral!

A szoba ajtaja nyitva maradt, s Erzsike elbűvölve nézett be rajta. Soha életében nem látott még ilyen pompát! Süppedő, puha karosszékek, aranylábú asztalok, óriási tükör, ragyogó csillár... Az ablakon fátyolszerű csipkefüggöny...

— A mennyország sem lehet ennél sokkal szebb! — gondolta magában.

Sokáig nem gyönyörködhetett az eléje táruló pazar látványban, mert az öreg kulcsár — 30 éve a család szolgálatában álló

Sándor bácsi — már jött lefelé a lépcsőn s átadta neki a postakönyvet.

Szegény Erzsike! Ha tudta volna, hogy ma utoljára megy derűsen végig a kapuhoz vezető úton, s utoljára gyönyörködik a park viruló rózsabokraiban!

A grófné alig egy óra múlva hívatta az öreg kulcsárt.

— Nem járt idegen ember a házban? — kérdezősködött tőle nyugtalanul.

— Nem, méltóságos grófné.

— Bizonyos benne?

— Teljesen bizonyos vagyok. A postásleánykán kívül egész délután nem volt itt senki.

— Csodálatos... Tehát az Erzsike lett volna? Nem tudom elképzelni!... Ott hagytam a gyűrűmet a földszinti szalon dolgozó asztalkáján. Világosan emlékszem, hogy rápillantottam, mikor kijöttem a szobából, s most nem találom.

— Bizonyosan leesett s elgurult, — válaszolta Sándor bácsi — és készségesen indult is, hogy megkeresse. — Nem hiszem, hogy az Erzsike hozzányúlt volna! Mihályiék derék, tisztességes emberek.

És ezt Sándor bácsi teljes meggyőződéssel mondta. Ő volt a kastély egyetlen állandó lakója, gondviselője akkor is, amikor az uraság távol volt — s így jól ismerte a falubelieket.

A keresés nem vezetett eredményre.

Hiába emelgette fel a szőnyegeket, hiába tolta el helyükről a bútorokat, hiába nézett bele minden sarokba: a gyűrű nem került elő.

— Hát csakugyan nincs meg! — szólt a grófné bosszankodva. — Magam se szívesen gyanúsítom azt a leánykát — de másra nem gondolhatok. Majd holnap beszélek vele!

Erzsike másnap éppen olyan derűs szívvel érkezett a kastélyba, mint egyébkor. Sőt talán még vidámabban, hiszen szombat volt, s ilyenkor szokta megkapni heti fizetését. Milyen jól esett a leánykának, hogy hetenkint hazavihet valamit szülei számára s könnyíthet gondjaikon!

Mikor kopogtatott, az inas nem vette át tőle a postát, mint máskor, hanem kinyitotta az ajtót.

— Jöjj be, Erzsike, a méltóságos grófné hivat.

Erzsike csodálkozva lépett be s illedelmesen köszönt.

A grófné hangja jóságosan, de mégis komolyan csengett, mikor így szólt:

— Mondd, kislányom, bent voltál te tegnap ebben a szobában?

Erzsike tágra nyitotta a szemét:

— Én? nem voltam.

— De itt álltál a nyitott ajtóban, míg a Sándor bácsira vártál.

— Igen.

— Hát mondd meg őszintén: egy pillanatra se léptél be a szobába?

— Nem léptem be, méltóságos grófné! Csak kívülről néztem, hogy milyen gyönyörű itt minden.

— Légy őszinte, gyermekem! Láttál itt a kisasztalon egy gyűrűt?...

— Nem láttam, méltóságos grófné! — kiáltott Erzsike s pír öntötte el arcát. Nem a rossz lelkiismeret okozta ezt, hanem észrevette, hogy lopással gyanúsítják.

A grófné félremagyarázta pirulását s most már biztosra vette, hogy jó nyomon jár.

— Az az asztalka olyan közel van az ajtóhoz... Te megláttad a gyűrűt, s a nélkül, hogy időd lett volna megfontolni, mit teszel, hirtelen zsebre dugtad... Mondd meg őszintén, gyermekem; aztán visszaadod a gyűrűt, és én meg sem dorgállak, ha nagyon komolyan megígéred, hogy soha többé ilyesmit nem teszel. Hiszen a lopás bűn! A tolvaj nemcsak az emberek előtt vesztí el becsületét, de a jó Istent is nagyon magára haragítja!

Erzsike halotthalványan hallgatta a vádat. Aztán megeredtek könnyei és fejét rázva ismételte:

— Nem láttam a gyűrűt! — És nem is vettem el!

A grófné ennél többet nem tudott kihozni a gyermekből. Minél inkább igyekezett val-

lomásra bírni, annál megátalkodottabbnak találta.

Férje éppen belépett a szobába.

— Makacsul kitart a mellett, hogy nem látta a gyűrűt, mely tegnap ebből a szobából elveszett, — fordult hozzá a grófné — pedig a világon senki más nem járt tegnap a házban rajta kívül.

A gróf ránézett a szegényesen öltözött, mezítlábos leánykára és megszánta — a szüleit. Így szólt tehát hozzá:

— Az bizony szomorú, ha egy gyermek tolvajlásra vetemedik. Úgy tudom, hogy szüleid derék, tisztességes emberek; sajnálom őket, azért a heti keresetedet hazaviheted ma, — de a postát nem hozod ide többé.

A kis Marietta grófkisasszony ma nem volt a parkban. Így nem is vette észre, hogy Erzsike zokogva megy végig a kapuhoz vezető úton. Keserűen gondolt arra, hogy soha többé nem jöhet már ide, mert alávaló tolvajnak tartják. Csak az a gondolat volt a vigasztalója:

— Milyen jó, hogy az Isten mindent tud!

Erzsike kisírt szemmel érkezett haza.

Hosszú időbe került, míg részletesen el tudta mondani, hogy mi történt. Erre nagy csend és szomorúság lett a szegényes kis házban. A kicsinyek ugyan nem értették, hogy miről van szó, — de elcsendesedtek

ők is, látva, hogy a nagyok milyen szomorúak. Anyjuk hamarosan le is fektette őket. Ekkor elővette leánykáját.

— Erzsikém, borzasztó dolog, amiről vádolnak — mondá neki könnyes szemmel. — Százszor inkább maradjunk egész életünkben nyomorultak és szegények, mint valaha is idegen jószághoz hozzányuljunk. Azért nagyon kérlek, mondd meg őszintén, ha csakugyan elvetted a gyűrűt! Nekem, az édesanyádnak megmondhatod! Mondj igazat! Látod, ha sikerülne is engem félrevezetned, a jó Istent meg nem csalthatod, hiszen ő mindent tud és mindent lát! Előtte olyan az életünk, mint a nyitott könyv... Ugye őszinte leszel?

Erzsike zokogva fonta karjait anyja nyaka köré.

— Édesanyám, nem is láttam azt a gyűrűt! Ha még te se hinnéd el nekem, hát akkor ki hinné? Milyen jó is, hogy a jó Isten mindent tud! Ő tudja azt is, hogy én nem vagyok bűnös!

Az édesanya megnyugodott.

— Hiszek neked, Erzsikém. Nagy csapás, hogy elesünk a keresetedtől, — de sokkal nagyobb csapás lenne, ha bűnösnek tudnánk. Bízunk a jó Istenben; majd csak megsegít bennünket s a te ártatlanságod is kitudódik. Most fekédj le hát nyugodtan, — akinek jó a lelkiismerete, annak édes az álma, bármit gondolnak róla az emberek.

S Erzsike sírva ugyan, de ártatlansága tudatában mégis békés szívvel tért ezen az estén nyugovóra.

*

Elmúlt a meleg nyár, és a szegény napszámos-család gondterhesen nézett a hosszú, kemény tél elé.

Egy napon azonban Mihályi örvendezve ujságolta feleségének, hogy a Magashegy oldalán erdőirtás kezdődik, s ott ő is kap munkát. Hetekig tartó állandó keresetet jelent ez, ha nem is valami túlságosan nagyot, s bizony meg kell érte keményen szolgálni. De a gallyfát megkapják a munkások.

— Így hát lesz egy kis tüzelőnk is! — mondta örvendezve.

A tüzelőre még egyelőre nem volt szükség. Csodálatosan szép, verőfényes őszi napok jártak; annyira, hogy a déli órákban Pistike még kinn sütkérezett a ház előtt a napon s ott leste, hogy mikor érkezik haza kis nénye és gondviselője: Erzsike.

Mert mostanában Erzsike hordta ki minden délben édesapjának az ebédet. Ugyancsak igyekezett vele, hogy útközben ki ne hűljön; s szíve mélyéből örült, mikor édesapja azt mondta, hogy bizony jólesik a meleg leves, mikor az ember idekünn dolgozik kora reggel óta!

Egy napon éppen indult volna Erzsike a kész ebéddel, amikor a szomszédasszony rémült arccal futott be hozzájuk.

— Szerencsétlenség történt az erdőben! Egy fatörzs rázuhant az emberekre! Azt hiszik, hogy az uramat is szerencsétlenség érte, meg a magáét is, Mihályiné!

Azzal már futott is tovább, egyenesen az erdő felé.

— Szent Isten! — kiáltotta az asszony elsápadva, — s gondolkodás nélkül rohant ő is az irtás felé, ahol férje dolgozott. A félórás utat tíz perc alatt tette meg.

Ott... ott... ahol ritkul az erdő... ott dolgoznak. Már-már végkép kifogy a lélekzete... de hiszen mindjárt ott lesz!

— Uram, légy irgalmas hozzánk! — fohászkodik, és ereje végső megfeszítésével rohan tovább.

Amint a tisztás szélére ér... Higgyen-e szemeinek? Hála Istennek! Nincs semmi baj, férje nyugodtan dolgozik társaival. Sőt azok ijednek meg a rémülten szaladó asszonyok láttára.

— Talán tűz van a faluban?

— Dehogy! — S az elfulladt két asszony alig tudta elmagyarázni ijedelmének okát.

A férfiak egymásra néznek, — majd egyik így szól:

— Odaát, a másik munkahelyen történetett valami. Menjünk, hátha szükség van ránk. És útra keltek azonnal a bajba jutottak megsegítésére.

Az asszonyok hazafelé indultak. Késő estig várták férjüket, kik végre komor arccal

érkeztek meg. Valóban rádőlt egy zuhanó fatörzs két munkásra s agyonzúzta őket. Mindkettő sokgyermekes családapa volt.

— Könnyen lehetett volna ez az én sorom is — mondá Mihályi.

— Az Isten őrizzen meg tőle! — felelte a felesége. — Mihez is kezdenék akkor ezzel az öt gyermekkel?

Ilyen szerencsétlenségtől valóban megkímélte a Gondviselés Mihályit, azonban mért rá más súlyos csapást. Felesége megbetegedett. A nagy futásban teljesen kiizzadva érkezett az erdőbe, s hazafelé jövet alaposan áthűlt. Éjjel kirázta a hideg.

Gondterhes arccal ment Mihályi másnap reggel munkájára, — s éppoly gondterhes arccal nézett este a lázban égő betegre.

— Holnap elhívod majd a doktor urat — mondá Erzsikének. — Most pedig feküdj le, hogy kialudd magad; nappal majd te ápolod ismét anyádat, míg én munkában leszek.

Az orvos megvizsgálta a beteget s megállapította, hogy kétoldali tüdőgyulladás van. Elmagyarázta Erzsikének, hogy hogyan ápolja anyját.

A következő napokban újra eljött s nagyon komoly arccal távozott.

Egy délelőtt, mikor csend volt a házban, — Marci meg Veronka iskolában voltak, a két kisiút pedig a szomszédasszony vitte át magához, hogy ne zavarják a nagy bete-

get — Mihályiné odahívta magához Erzsikét.

— Kislányom, érzem, hogy meghalok. Nemsokára nem lesz már édesanyátok.

Erzsike rémülten nézett reá, — aztán hirtelen a párnába fúrta fejét, hogy anyja meg ne lássa kitörő könnyeit.

De hamar erőt vett magán.

— Nem, nem, édesanyám! Megtartja nekünk a jó Isten! Hiszen mit is csinálnánk nélküle!?

— Úgy lesz, ahogy a jó Isten akarja — felelte a beteg nyugalommal. — Ha ő hív, mennem kell. Eredj el a plébános úrhoz és kérd meg, hozza el számomra a szent Úrvalót.

Erzsike engedelmesen felállt. Mielőtt útrakelt volna, anyja utasítása szerint odakészítette az ágy mellé a fehérrel letakart asztalkát a fészülettel, szentelt gyertyával s mindazzal, ami a betegek szentségének kiszolgáltatásához szükséges.

Most látszott meg, hogy milyen mélyen vallásos lelkületű ez az egyszerű napszámos asszony. Bármily szegény volt is a házatája, nem hiányzott onnan semmi, ami a fölséges Úr illő fogadásához szükséges.

Alig egy félóra múlva csengetyűszó jelezte, hogy a nagy Úr, a királyok Királya megérkezett beteg leányához.

Mihályiné ájtatosan elvégezte utolsó szentgyónását és szívébe fogadta az Urat.

Utána a plébános úr ellátta a betegek szentségével is. A nagybeteg sokáig feküdt csendesen imádkozva. Arcán mennyei békesség honolt; Erzsike megszólalni se mert.

Anyja végre egy idő múlva magához intette.

— Erzsikém, — bízom benned. Ugye megígéred, hogy gondját viseled édesapádnak, s helyettem anyja leszel testvéreidnek?

Erzsike zokogva bólintott igent.

— Köszönöm, kislányom. Ne félj, a jó Isten segítségével lesz, hogy híven megtarthatd ígéretedet!

*

Néhány nap múlva szomorú menet vonult a temető felé. Négy ember egyszerű fakoporsót vitt a vállán. Megtörtén, roskadozó léptekkel haladt utánuk Mihályi János, s körülötte öt apró gyermeke. A jó szomszédok, akik szintén kikísérték a megboldogultat utolsó útjára, ezt kérdezgették egymástól:

— Mi lesz most ezekkel a szegény gyermekekkel?

S mikor letették a jó édesanya kihűlt tetemét a hideg földbe és hazatértek, — ő de üres volt a ház! Mihályi szótlanul leült a hideg tűzhely mellé és révedezve nézett maga elé. A gyermekek összehúzódtak a sarokban és hallgattak. Pistike se mert megszólalni e nagy szomorúságban. De egy idő

mulva mégis csak Erzsike nyaka köré fonta két kis karját és a fülébe súgta:

— Éhes vagyok!

Erzsike könnyei megeredtek. Egyszerre előtte állott édesanyja képe, sőt mintha hangját is hallotta volna ismét:

— Ugye anyja leszel helyettem testvéreidnek?

Összeszedte magát.

— Kapsz, Pistikém, mindjárt vacsorát! Csak egy kicsit várj, — megrakom a tüzet s megmelegítem az ételt!

Pár perc mulva vidáman lobogott a tűz a tűzhelyen. Erzsike meggyújtotta a lámpát is — és a szoba mindjárt barátságosabbá vált. Aztán ügyesen sűrögve-forogva megmelegítette s az asztalra tette az ételt.

— Jöjjön, édesapám, vacsorázzunk! — hívta a búslakodót kedves, meleg hangon. — És ne szomorkodjon. — Megígértem édesanyámnak, hogy amennyire csak telik tőlem, pótolni fogom őt!

Mihályinak megenyhült a szíve! Mintha biztató reménysugár világított volna bele nagy szomorúságába. Megfogta leánykája kezét, — odament vele az asztalhoz. És leült gyermekei közé vacsorázni.

•

Erzsike hűségesen betartotta édesanyjának tett ígéretét. Valóságos napsugara lett az elárvult kis háznak. Mint egy kis királynő, úgy uralkodott a szegényes birodalom-

ban, mely a kecskeistállótól és tyúkóltól a konyháig terjedt. Úgy végezte a munkáját, hogy az ember azt hitte volna, Isten tudja, mióta van minden rábízva, — pedig mindössze tizenhárom éves volt... Neki korán meg kellett ismerkednie az élet gondjaival és küzdelmeivel! Bátor szívvel végezte a nehéz munkát. Az édesanya nehéz munkáját. A gyermekek szépen, minden ellenkezés nélkül engedelmeskedtek neki. De tudta is a módját, hogyan nyerje meg szívecskéjüket.

Olyan meleggé, barátságossá tudta tenni az otthont, hogy édesapja szomorúsága is megenyhült. Most már jókedvvel indult reggelenként a munkára, s örömmel tért vissza esténként a rendes, tiszta szobácskába. Valósággal csodálta erőslelkű és bátor leánykáját. Szeme felragyogott, mikor délben Erzsike az ebédet vitte ki neki, — s amint gyors léptekkel hazafelé indult az üres edénnyel, szeretettel nézett utána. Milyen derék, jó gyermek!

Egyik vasárnap, a szentmise után a plébános úr érdeklődött:

— No, hogy s mint vannak otthon, Mihályi barátom?

— Köszönöm szépen az érdeklődését, plébános úr, — válaszolta a megszólított — hála Istennek, megvagyunk. A jó Isten nem hagyott el bennünket. Olyan derék,

ügyes az én Erzsikém, hogy majdnem pótolni tudja megboldogult feleségemet.

— Bizony, a jó gyermek a legnagyobb istenáldás ezen a világon! — válaszolta a plébános úr.

*

A gond, a szegénység azonban egyre ott ólálkodott Mihályiék házatája körül. Egy szegény napszámos ember keresetéből hat embert ellátni bizony nem kis feladat, bár-hogy ért is valaki a beosztáshoz és a takarékoskodáshoz!

Két esztendeig küszködtek így az édesanya halála után. Ekkor váratlanul levél érkezett a fővárosból, Mihályi sógorától. Azt írta, hogy a gyárban, melyben ő dolgozik, s hol állandó, jó keresete van, több új munkást akarnak fölfogadni. Ajánlaná a sógornak, hogy adja el kis kunyhóját s jöjjön fel; háromszorannyit kereshetne, mint otthon, s a mellett a gyermekeket a városban mégis csak inkább taníttathatná, mint odahaza.

— Ne habozz sokáig — így végezte a levelet. — Csak írd meg, hogy mikor jöttök, — kimegyek elétek az állomásra, s lakásról is gondoskodom jóelőre. Egyébként is segítségtekre leszek mindenben ebben a nagyvárosban! Viszontlátásra mielőbb!

Mihályinak nem egy álmatlan éjtszakát szerzett ez a levél. Nappal, munkaközben is egyre azon tűnődött, hogy menjen-e,

maradjon-e? — Végre egy nap így szólt Erzsikéhez:

— Azt hiszem, mégis jobb lesz, ha elfogadom a sógor ajánlatát s a gyárban vállalkozok munkát. Többet keresek majd így, — s taníttathatjuk a fiúkat; vigyék többre az életben, mint én vittem.

Csakugyan eladta szalmafedeles kis házát, kertjét, eladta a kecskét, aprójószágot, s a kis család útrakelt a nagyváros felé.

A sógort a legjobb szándék vezette, mikor azt a tanácsot adta Mihályinak, hogy jöjjön a fővárosba s vállaljon gyári munkát. Igéretéhez híven csakugyan gondoskodott számukra lakásról, kiment elébük az állomásra, s egyébként is mindenképen segítségükre volt, hogy mielőbb otthonosan érezzék magukat.

A gyárban mindjárt másnap alkalmazták Mihályit, — s mikor a következő szombaton hazavitte első keresetét, elégedetten állapította meg, hogy valóban háromszorannyi, mint amennyit ez idő alatt otthon megkeresett volna.

Igen ám, de vajjon telt-e belőle háromszorannyira, mint az otthoni keresetből? Ezt nem gondolta meg Mihályi előre, de a sógor sem, aki egyébként nőtlen ember volt, s aki így nem is tudta, mit jelent az, ha otthon öt éhes gyermekszáj várja a kenyeret. Itt minden csöpp tejet s minden darab krumplit készpénzért kellett venni; nem

volt a ház mellett kertecske, melyben mégis csak megterem egy és más, ami a konyhára szükséges. S bármennyire összehúzódtak is, mégis csak több kellett a gyermekeknek ruhára és iskolaszerekre is, mint odahaza. Szükséget nem szenvedtek ugyan, — ám bármily fáradhatatlanul dolgozott Mihályi, szó sem lehetett arról, amire annyira vágyott; — hogy keresetéből valamit félretegyen öregségére. Ahogy jött a pénz, úgy tovább is vándorolt azonnal. A pénz kerek: nagyon könnyen gurul!

Erzsike úgy beosztott mindent, úgy takarékoskodott, mint egy igazi édesanya, — s a nagyvárosban is napsugara maradt családjának. Szíve azonban fájt, — ha nem is panaszkodott erről másnak, mint a jó Istennek. Nagyon vágyakozott az otthoni szép zöld mezők, erdők, — a szabad természet után. Mert otthon a nagy szegénység mellett övék volt Isten szép világa: a kék égbolt, a ragyogó napsugár, a madárdalos, árnyas erdő. Itt éppen olyan szegénységgel küzdöttek, mint otthon, de olyan szűk utcában, magas házak közé szorulva, hogy alig láthattak egy tenyérrnyit Isten szép egéből, — a sudár fenyőszálak helyett pedig füstös gyárkémények meredtek a magasba. Honvágyáról azonban említést sem tett soha, nehogy elkésérítse édesapja szívét. Inkább mindent elkövetett, hogy egy-egy kis örömet szerezzen szeretteinek. Legnagyobb

boldogsága volt, ha sikerült karácsonyra, húsvétra valami kis meglepetést szerezni testvérkéinek. S első szentáldozásuk napját oly örömmel várta, mintha maga térdelt volna először az Úr oltára elé! Oly gondosan készítette elő testvérkéit erre a gyönyörű napra, mint a legszeretőbb édesanya. Valóban, Erzsikének igazi anyai szíve volt. Nem fáradt bele soha a szeretteiről való gondoskodásba!

*

A hetek, hónapok peregtek egymásután. Marci már kikerült az iskolából s beállott kertészinásnak. Erzsike végtelenül fájlalta, hogy öccse leghőbb vágya nem teljesülhetett: nem iratkozhat be a kertészeti szakiskolába, mert édesapjuk keresetéből nem telik további taníttatásra. Egyre azon törte a fejét, hogyan segíthetne a dolgon. — Meg kell várnom, míg Veronka is végez . . . gondolta magában. S bár még Veronka iskolába járt, lassanként beavatta a kis háztartás minden titkába, mert nagy tervei voltak.

És eljött az az idő is, amikor Veronka letette utolsó vizsgáját. Erzsike ekkor már 18 éves felnőtt leány volt. Egy este odaült édesapja mellé. Komoly dolgot akart vele megbeszélni. Testvéreiről volt szó; hiszen ígéretet tett egykor, hogy anyjuk helyett anyjuk lesz.

— Édesapám, — kezdte Erzsike — Veronka most már egészen jól elvezetheti ma-

gában is a háztartást. Azért szeretnék szolgálatba állni, hogy keressek valamit.

Az apa a fejét rázta.

— Az nem lehet, Erzsikém. Nem ismered te a világot, — hogy milyen rosszak, keményszívűek az emberek.

— De édesapám, — válaszolta Erzsike most már bizonytalanul — a fiúk miatt akarom tenni! Szeretnék pénzt keresni, hogy a fiúkat taníttathassuk! Édesapám bármennyit dolgozik is, nem bír annyit keresni, hogy erre is teljék. Pedig Pali tanítója azt mondta, hogy a gyermeket kár lenne kivenni az iskolából, olyan okos. Palinak meg az a vágya, hogy tanító lehessen. Aztán ha Marcival is el lehetne végeztetni a kertészeti szakiskolát, olyan kertész lehetne belőle, amilyen odahaza gondolja a grófi parkot... Márpedig csak jobb dolga lenne így, mint amilyen édesapámnak volt egész életében... S jobban gondoskodhatnának édesapámról is öregségében, ha jó sorsba kerülnének. Engedje hát meg, hogy elmehegsek! Mindehhez pénz kell, és én ezt meg akarom szerezni!

Az apa megint csak a fejét rázta.

— Igaz, hogy nem minden ember rossz, — felelte — de ki kezkesedik arról, hogy te csakugyan jó emberek közé kerülnél? Ki tudja, milyen sorsod lenne az idegenben? Maradj csak inkább közöttünk, Erzsikém;

s maradjunk mi továbbra is földhözragadt szegény emberek.

— Édesapám, a Veronka tanítónője azt mondta, ő gondoskodik arról, hogy jó helyre kerüljek! — felelte Erzsike, aki nem akarta feladni a küzdelmet testvérei jövőjéért. — Ő ajánlott egy jó helyet. Egy fiatal grófné külföldre, Sziléziába ment férjhez, és magyar szobaleányt keres. Ő nevelőnője volt s tudja, hogy milyen kedves, jólelkű a grófné. Fizetésem nagyobb lenne a rendesnél, mert olyan messze, idegen országba kellene mennem. Ezt minden hónapban hazaküldeném, — Palkót így be tudnánk iratni a tanítóképzőbe, Marci meg beiratkozhatnék a kertészeti iskolába... Engedje hát meg, édesapám, hogy elmenjek! A felől nyugodt lehet: mindig becsületes és jó leánya maradok... Ugye beleegyeznek?

Mihályi nem válaszolt — csak egy könyvet törölt ki szeméből durva, munkától kerges kezével. Engedje a messze idegenbe legkedvesebb gyermekét, családjának öröngyálát? — Fájt a szíve, — de belátta, hogy ennek a nemesszívű, áldozatkész leánykának igaza van.

Erzsike pedig újra kérlelni kezdte.

— Adja beleegyezését, édesapám! Hisz oly szükség van arra, amit tenni akarok; édesapámnak egyedül nehéz a terhet viselni. Mondja hát, hogy: mehetek!

És az apa — nehéz szívvel bár, — de teljesítette leánya kívánságát.

Megérkezett a válás napja is. Erzsike azt kérte búcsúzásul, hogy mielőtt elindul, áldozzanak meg valamennyien együtt a korai szentmisén. Úgy érezte, hogy bármily messze viszi a vonat szeretteitől, így mégis együtt maradnak, ha az Úr Jézus ott lesz mindnyájuk szívében.

Az állomásra kikísérte az egész család, s egy titkon törölt könny árulta el itt is, ott is, hogy milyen nehéz a válás. Erzsike tartotta magát legbátrabban; vigasztalta apját és testvéreit. — Még egy búcsúcsók, aztán a vonat lassan kigördült a pályaudvarról.

Az itthonmaradottak lassú léptekkel, szótlanul indultak hazafelé. Erzsike pedig beült a kocsiszakaszhöz, s most már szabadfolyást engedett könnyeinek.

A vonat változatlan zakatolással dübörgött vele órákon és órákon át. A sík vidék is elmaradt, s a Vág gyönyörű, lassan szűkülő völgyén vitte az út tova északfelé. Apró falvak, kastélyok, gyönyörű várromok maradtak el mellette. Mily fölséges lehet ez a vidék nyáron, mikor még így hótakaró alatt is oly szép ezen a korán alkonyodó téli napon! Az est korán beállott. Erzsikének elég ideje maradt azon tünődni, vajjon milyen lesz új környezete? Hová kerül? Barátságos arcok fogadják-e a messzi idegenből érkezőt? Rejtély mindez. A vonat

pedig csak zakatol, zakatol s dübörögve rohan vele tovább a most már egész ismeretlen, idegen országban... Erzsike csak annyit tud, hogy este nyolc órakor érkezik arra a kis állomásra, amelyen kocsi fog rá várni, s az elviszi a grófi kastélyba.

Nyolckor le is szállt a vonatról, mikor azt a furcsa állomásnevet hallja, mely az ő cédulájára föl volt írva. A vonat pedig prüsszkölve, dübörögve rohan tovább, — nemsokára zaja is elhal végképen.

Erzsike ott áll egyedül a sötétben; körülötte sűrűn hull a hó. Merre menjen? Hová forduljon? Embert nem lát sehol. Ő volt az egyetlen leszálló, s úgy látszik, a vonat nem húzott eléggé előre; csak ott messze dereng valami kis világosság... El is jut nemsokára az állomáshoz, azaz, hogy inkább csak őrházhoz. Szerencsére megpillant végre valami bakterfélét a lámpa fényénél.

— Van-e itt kocsi a grófi kastélyból? — szólítja meg bátortalanul.

— Van kérem — feleli az, s indul a kijárat felé. — Tessék jönni!

A kocsi valóban ott áll. Erzsike csak annyit lát, hogy a kocsisnak a bajusza is, meg a nagy kucsmája is csupa hó.

Aztán beül a kocsiba, rázárják az ajtót, — s a kocsi elindul, bele a sötét éjtszakába.

Hogy ki viszi? Hová viszi? Meddig viszi? Minderről fogalma sincs Erzsikének. Akár

jobbra, akár balra néz ki az ablakon, hull, hull sűrűn a hó...

Idegen országban, magárahagyottan, sűrű hóesésben, éjtszakában neki az ismeretlen jövődönk.

Képzeljétek magatokat Erzsike helyébe, kedves kis Olvasóim. És ő mégse fél, nem retteg, nem esik kétségbe. Még a könnyeket is bátran visszaparancsolja. Honnan vesz ennyi erőt, ennyi bátorságot?

Szívében lakik az Üdvözítő. S most érzi igazán, amit valaha az iskolában tanult: Ha Isten velünk, ki ellenünk? Érzi, tudja, hogy Isten vele van, hogy nem hagyja el, — hiszen ő jót akar. A legnemesebb szándék vezette, amikor erre az útra indult; nem önzés, nem szórakozás keresése hozta; dolgozni akar testvéreiért. Tehát nem hagyhatja el. Nem hagyja el! — Ezt érzi, hiszi — s ezért nyugodt.

Egy óra hosszat tartott az út a sötétben, sűrű hóesésben. Végre megállott a kocsi s barátságos lámpavilág tűnt fel. Erzsike megkönnyebbülten sóhajtott föl: megérkeztek.

A grófné azonnal maga elé vezettette a hosszú útról érkezőt; barátságosan kérdezősködött a felől, hogy szerencsésen utazott-e. Jósága mindjárt megnyerte Erzsike szívét. Viszont a grófnénak is megtetszett a szelíd, kellemes modorú, egyszerűen, de nagyon rendesen öltözött fiatal

leányka. — Azt hiszem, meg leszek elégedve ezzel az új szobalánnyal — állapította meg magában.

Nem is csalódott Erzsikében. Nagyon hamar beletanult munkájába s ügyesen, nagy iparkodással végezte azt. Csak a honvágy! Ó, ha az nem gyötörte volna! Aki sohase volt még távol hazájától, az el se tudja képzelni, mit jelent ez! Erzsike gondolatai egyre odahaza jártak. Mihelyt csak szerét tehetné, azonnal írt szeretteinek. Részletesen leírta utazását, leírta új környezetét, beszámolt minden érdekes dologról — s így fejezte be levelét: nagyon jó dolgom van, mit se aggódjatok értem! Honvágyról egy szó említést se tett. Miért nehezítené ezzel édesapja szívét?

De az mégis megsejtette. Hiszen az ő szíve is fájt. — Olyan volt az a ház, mióta Erzsike elment, mintha kihalt volna. Mintha a gondos édesanya utazott volna el hazulról. Tollat is fogott még aznap, amint Erzsike levele érkezett, — hogy válaszoljon neki.

— Nekünk is hagyjon helyet! — kérlelték a gyermekek. — Mi is szeretnénk Erzsikének írni!

Minthogy a levélpapíron nem sok hely maradt, a gyermekek egy másikat kaptak. No, most mindegyik írhat külön-külön; hadd örüljön Erzsike!

— Én kezdem! Kérlek, engedjétek, hogy

én kezdjem! — könyörgött Palkó. — De aztán ide ne nézzetek, míg be nem fejeztem! Halálbüntetés terhe alatt tilos bele-nézni, míg készen nem vagyok!

Helyes. Megígérik, hogy nem kíváncsiskodnak. Pistike nagyon sandít ugyan arrafelé, — de hát a becsület, becsület!

Palkó végre elkészül.

— No tessék, — most már megnézhetitek! — és odanyújtja művét édesapjának. Megelégedéssel bólint az apa: — Mégis csak ügyes keze van ennek a fiúnak!

Palkó nem betűkkel, de rajzban küldte el üzenetét Erzsikének. Néhány házat, magas gyárkéményt rajzolt, — s ezek egyikére egy madárfészket. Öt madár gubbasztott benne; négy kisebb s egy nagyobb, — ez valószínűleg a családfőt ábrázolta. Mindnyájan szomorúan tekintettek egy irányba, — ahol a messzeségben néhány ház meg egy templomtorony látszott. S arrafelé tartott a légben úszva egy madárka egészen egyedül...

Veronka hűségesen beszámolt a háztartás apró-cseprő gondjairól, — hiszen tudta, mennyire érdeklik ezek Erzsikét a messze távolban is. Marci a virágairól írt, — őt ezek érdekelték a legjobban. „A kertész úrnak már bimbóznak a rózsái az üvegházban; s van olyan gyönyörű szomorú rózsafája, hogyha nagy leszek, olyat ültetek én is édesanyánk sírjára; meglátod!” És Pistike

is belerajzolta nagy ákombákom betűibe kis szíve minden szeretetét. Arra pedig rop-pant büszke volt, hogy ezt a fontos levelet másnap reggel ő dobhatta be a postaládába. Fel is kelt egy órával előbb, mint máskor, csakhogy már vihesse a levelet!

És Erzsike? kimondhatatlan nagy volt az öröme, mikor megérkezett az első levél hazulról! Két kézzel kapott utána, s mindenről megfeledkezve sietett szobájába, hogy elolvassa. Újra és újra elolvasta sírva, könnyezve, — végre már keresésére indultak; nem tudták elképzelni, hogy hová lett. Este, lefekvés előtt újra elővette a drága levelet, s nem győzte nézni a kedves vonásokat. Tartalmát már úgyszólván kívülről tudta, — ám azért egyre nézte, olvasgatta, úgy érezte, hogy szerettei arcába néz, amint üzenetükre tekint.

De még nagyobb volt boldogsága, mikor első havi keresményét postára tehettem! Most már nem lesz semmi akadály a testvérei taníttatásának!

S a havonkint rendszeresen érkező pénzküldeménye valóban nagy segítséget jelentett otthon. Marci szakiskolába, Pali tanítóképzőbe került; Pistike szorgalmasan járta az elemi, Veronka meg hétről-hétre küldte az értesítést messze idegenben élő nénjének a kis család apró gondjairól és örömeiről.

*

Bármennyire megszerettük is Mihályiékat, ezt a derék, becsületes munkáscsaládot, — mondjunk búcsút egyelőre nekik, s nézzünk el a kis faluba, ahonnan útrakeltek, s melynek csendes temetőjében az édesanya immár nyolc esztendeje pihen.

A falu külső képe mitsem változott. A gyermekek most is vidáman hancúroznak az utcán, a felnőttek pedig járnak munkájuk után. A mindennapi kenyérért most is éppoly keményen meg kell dolgozniok, mint azelőtt.

A grófi kastély ablakainak zöld zsaluja is éppen úgy áll hónapokig zárva, mint annakelőtte. Csak olyankor nyílnak ki az ablakok, mikor megjön a júliusi forróság s a grófi család nyaralni érkezik.

De mennyire megváltozott Marietta gróf-kisasszony! Tizenhárom éves, nyúlánk, nagy leányka lett belőle. Két nappal ezelőtt érkezett haza egy svájci nevelőintézetből. Mindíg sápadt, gyenge gyermek volt, akinek egészsége sok gondot okozott a szülőknek. Végre elhatározták, hogy Svájcba küldik, hadd erősödjék meg a jó levegőn, a magas hegyek között. S nem is csalódtak. A hegyi levegő, az egyszerű, de tápláló és rendszeres étkezés meg a vidám élet a sok-sok leányka között, megtette a magáét: a kis Marietta arca olyanná vált, mint a nyíló rózsza. Életvidámsággal, derűvel telt levelei hétről-hétre azt a hírt hozták a szülőknek,

hogy leánykájuk jól van, nincs mit aggódniok miatta. S mikor egy esztendő múlva meglátogatták, álmélkodva kérdezték: Honnan vetted ezt az egészségtől kicsattanó arcocskát? Ott is hagyták még egy esztendőre a jó tisztelendő nővérek gondjaira. Most aztán Marietta megnőve, megerősödve érkezett haza. Olyan vidám volt, mint a dalos kis madár, — a mellett olyan kedves és jól nevelt, mint a valóban előkelő fiatal leánykák.

Ott ült éppen édesanyja mellett a kastély földszinti szalonjában s vidáman mesélt ezer meg ezerféle érdekes intézeti dologról.

A grófné közbeszólt:

— El kellene mennünk meglátogatni Ida néniéket. Sokszor kérdezősködtek felőled, míg odavoltál.

— Ó, szívesen, anyukám! — Emlékszel-e, hogy Ida néni mindig „Penészvirág”-nak hívott engem? Vajjon minek nevez, ha most meglát? Bizonyosan bazsarózsának, — vagy éppen: paradicsomalmának! Nagyon örülök, ha elmegyünk, mert szívből szeretem Ida nénit. Vajjon megvannak-e még az angora cicái?

— Meg, meg, hogyne volnának — felelte a grófné nevetve. — Sőt! Most már legalább egy tucát van belőlük! — Hanem jó lenne, ha feltűznéd azt az ezüst-melltűt, amit elutazásod előtt kaptál Ida nénitől; hadd lássa, hogy megbecsülöd!

— Jaj, anyukám, — azt bizony nem tűzhetem fel, mert elveszítettem; — vallotta be a leányka őszintén. — Kiránduláson voltunk egyszer a hegyek között, s én elkövettem azt a nagy bölcseséget, hogy azzal tűztem meg akkor a nyakkendőmet; ott is maradt valahol a sziklák között. — Ha azt akarod, hogy rajtam legyen, amikor Ida nénit meglátogatjuk, — vissza kell mennem érte Svájcba s meg kell keresnem... Mit gondolsz: útnak induljak? — tette hozzá huncutul.

— Ejnye, ejnye, — csóválta fejét a mama — így hát valami egyebet kell hogy keressek az én könnyelmű leánykám számára.

Ezzel előhozott egy gyönyörű művű ékszerdobozt, mely ezüstkulcsra járt. Belseje égszínkéék selyemmel volt bélelve.

— Jaj, de gyönyörű! — kiáltott fel Marietta, amint belenézett. — Ily töméntelen sok ékszered van?! Ezt nem is hittem volna! Mily remek ez a karkötő!... S ez is itt, ni!... Hány darab van?!... Még ez az aranylánc a remek csattal!... S ennyi szebbnél-szebb mellű...

Mikor a grófné az ékszerdoboz alsó fiókját is kinyitotta, — Marietta nem tudott hová lenni az elragadtatástól.

— Hiszen te vagy a világ leggazdagabb asszonya, anyukám! — Ugyan hol vetted ezt a töméntelen gyűrűt?... Egyik szebb, mint a másik. Van legalább húsz is, ha nem

több... Ez a rubinköves a legszebb... Nem, ezt a kéknefelejcseszt talán inkább választanám... Mit szölsz hozzá, anyukám?

A grófné mindaddig szó nélkül hallgatta leánykája áradozását. Most szelíden és nagyon komolyan ezt válaszolta:

— Eljön az idő, gyermekem, amikor nemcsak a nefelejcses gyűrű, de a többi ékszer is mind a tied lesz. De már most figyelmeztetlek: ne ragaszkodj hozzá túlságosan, mert ékszer, gazdagság nem tesz boldoggá. Itt hagyod majd egykor te is mind a földön, mint ahogy én is itt hagyom, amikor maga elé szólít az Úr, — aki ítéletét nem a szerint hozza, hány gyűrűt és hány karkötőt viseltem, hanem hogy mennyi jót tettem a földön, s mennyire teljesítettem az ő szent akaratát.

— A tisztelendő nővérek ugyanezt mondták az intézetben a földi kincsekről, amit most te mondasz. Ha tetszik is a szép ékszer, égi kincseket is akarok szerezni, anyukám!

Az édesanya homlokon csókolta gyermekét. Aztán folytatták a bizalmas beszélgetést.

— Látod, — folytatta a grófné — ezek a nehéz aranykarkötők, ez a lánc meg ezek a gyűrűk itt csak mint aranytárgyak értékesek, de nem családi emlékek; azt tervezem, hogy ezekből majd egy szép szentség-

mutatót csináltak az itteni kis falusi templom számára . . .

— Ó, tedd meg, anyukám! — kiáltotta Marietta, s szeme ragyogott az örömtől. — Akár még több gyűrűt is odaadhatsz, hiszen úgyis marad még elég mind a tíz ujjadra . . .

— Ejnye, most jut eszembe: nem kerestél te egyszer egy gyűrűdet? Még régen, amikor én még kisleány voltam?

— Hogy én egy gyűrűmet kerestem? — kérdezte a grófné megdöbbenve. — Ki mondta ezt neked?

— Nem mondta senki a világon. Előbb tudtam, hogy elveszett, mint bárki más. S ha azóta senki meg nem találta, még most is meg tudom mutatni egészen pontosan, hogy hol kell lennie.

Derűsen, vidáman mondta ezt, — azt hitte, hogy örvendetes meglepetést szerez anyjának a felfedezéssel. Annál jobban megijedt, mikor anyja nagyon komoly, szemrehányó hangon válaszolta:

— De Marietta! Te tudtad, hogy hová lett a gyűrű, s nem szóltál eddig? Ó, ha tudnád, mit cselekedtél!

— Anyám, — felelte a leányka aggodalmasan — hiszen én semmiképen se akartalak megszorítani . . . Most is megmondom, hogy hol van az a gyűrű . . . Itt, nézd, itt esett ki ezen az ablakon, s ha azóta senki meg nem találta, ott kell neki lennie a falra kúszó borostyán tövénél a levelek alatt . . .

— Honnan veszed ezt, Marietta?

És a leányka egészen nyíltan és őszintén elbeszélte:

— Tudod, anyukám, hogy kislány koromban ide hordtam mindig a kenyérmorzsát a verebek számára; erre az ablakpárkányra szórtam ki nekik, mert ezt jól elértem. Egyszer egy este felé megint ezzel a szándékkal jöttem ide. Amint elmentem a mellett az asztalka mellett, megpillantottam rajta a gyűrűdet. Tetszett nekem; nem gondolkoztam hát sokáig, — felhúztam az ujjamra: gondolhatod, olyan nagy volt, hogy össze kellett szorítani az ujjaimat, ha azt akartam, hogy le ne pottyanjon. Aztán oda mentem az ablakhoz, kiszórni a morzsát a madaraknak. Közben megfélemedeztem egy pillanatra a gyűrűről, kinyitottam a kezeimet, — s ekkor a gyűrű hirtelen lecsúszott a borostyánágak közé. Mondom, hogy ott lesz még most is a földben, ha azóta valaki meg nem találta. De ugye, anyukám, nem haragszol? Hiszen olyan kicsi voltam még akkor; nem tudtam még, mi az értéke egy aranygyűrűnek!

— Nem is a gyűrű miatt haragszom, fiam; de az a nagy baj, hogy egy szót se szóltál felőle! Ez volt a hiba!

— Hiszen te sem említetted, anyukám, — én meg bizony nem is gondoltam többé rá.

— De hát nem ijedtél meg, mikor a gyűrű leesett?

— Egyáltalán nem. Ezt gondoltam: Anyukának van sok más gyűrűje is. Meg különben is: nem egyszer kaptam én gyerekkoromban olyan vásári rézgyűrűcskét egy-egy nagy kővel; rendszerint elveszítettem már az első napon, de soha senki számon nem kérte, hiszen nem volt értéke. Gyűrű, hát gyűrű; — eszembe se jutott, hogy a tied többet érhet. Olyan ostoba kislány voltam akkor még!

Egyszer aztán az intézetben nagyon szép történetet mondott el nekünk a tisztelendő nővér. Egy szegény cselédlányról volt benne szó, akit elküldtek a szolgálatból, mert azzal gyanúsították, hogy ellopott egy ezüstkanalat. Pedig ártatlan volt; csak később tudódott ki, hogy a család legkisebb gyermeke hurcolta el valahová azt az eltűnt kanalat. Erről az elbeszélésről jutott akkor hirtelen eszembe a te gyűrűd; addig soha nem is gondoltam rá. Első pillanatra megijedtem; — de aztán megnyugtatót a gondolat, hogy tudomásom szerint te senkit se küldtél el akkoriban az alkalmazottak közül. De azért elhatároztam, hogy ha hazajövök, elmondom neked az esetet.

Az anya izgatott érdeklődéssel hallgatta mindezt, majd így szólt:

— Adjunk hálát az Istennek, gyermekem, hogy eszedbe juttatta, mi történt akkor azzal a gyűrűvel! Mert igaz ugyan, hogy a cselédség közül senkit se vettem gyanúba

miatta, — de mégis nagy fájdalmat okoztam akkor egészen igazságtalanul egy szegény gyermeknek, bizonynal szüleinek is! Adja Isten, hogy jóvá tehesük a dolgot! Szegény kis Erzsike!

— Erzsike? — ismételte Marietta megdöbbenve. — A póstás leánykára gondolsz?

— Igen, gyermekem. Reá esett a gyanú akkor. Mert aznap rajta kívül nem járt idegen a házban, — s ő viszont ott várta a szoba nyitott ajtajában, hogy leküldjem az aláírt postakönyvet.

— És aztán? ... Mit tettél vele, anyám? ... Megbüntetted?

— Másnap vallatóra fogtam, — de semmikép se akarta elismerni, hogy látta volna a gyűrűt. Pedig egészen valószínűnek látszott, hogy ő vitte el ... Így aztán nem volt szabad többé a kastélyba jönnie. Lám, lám, milyen könnyű igazságtalanságot elkövetni!

— Ó, — és mindennek én vagyok az oka! — mondá Marietta nagyon szomorúan. — Vajjon mi történt vele? Nem kereshetnők-e fel, anyukám? Hadd magyarázzam el neki a dolgot s hadd kérjek bocsánatot tőle!

— Derék gyermek vagy, leánykám — mondá a grófnő meghatottan. — Érzed, hogy minden hibát jóvá kell tenni; — még ha régen történt, ha akaratlanul történt, akkor sem szabad elsiklani fölötte, mint meg nem történt dolog fölött. Igen, elmegyünk, felkeressük Erzsikét és elmondjuk, hogy s

mint veszett el a gyűrű. És elégtételt adunk neki az igazságtalan gyanúsításért.

A grófné helyére tette az ékszeres dobozt, — aztán kiadta a rendeletet, hogy a kocsis fogjon be a könnyű homokfutóba. Anya és leánya félóra múlva már útban volt a falu felé.

De szomorúan tértek vissza. Eredményt nem értek el. A Mihályi-családról csak annyit sikerült megtudniok, hogy már több éve múlt, hogy elköltöztek a faluból. Valószínűleg a fővárosban vannak, de közelebbieket senki se tud róluk; még lakcímüket se tudja senki megmondani.

— Majd megtaláljuk őket! — biztatta a grófné lehangolt leánykáját. Ősszel úgyis Pesten töltünk pár hetet, akkor majd érdeklődünk utánuk a rendőrségen. Ha ott vannak, van bejelentett rendes lakásuk, — s a bejelentő hivatal útján okvetlenül rájuk akadunk.

A grófi család tervei a nyár folyamán megváltoztak, — a fővárosi tartózkodás későbbi időre tolódott el. — Már itt volt a sötét, ködös november is, és Marietta még mindig csak várta, hogy Erzsikével találkozhassék, hogy elmondhassa neki az elveszett gyűrű történetét és jóvá teghessen mindent. A grófné anyagi segítséget is akart kárpótlásul adni az ártatlanul meggyanúsított leánynak.

*

Mily jó időben jött volna ez az anyagi segítség éppen most, nem ugyan Erzsike, hanem családja számára! Mert Mihályiék-nál komoly gondok ütöttek tanyát. Az apa súlyosan megbetegedett. Már három hete nem járhatott munkába. Erőtlenül, szomorúan üldögélt az ablaknál, szótlánul nézett ki a szürke, csatakos utcára. Az órák, a napok oly hosszúnak tündek fel neki!

S amint az apa keresete elmaradt, bizony tanyát ütött a szükség a házban. Veronka ugyan jól értett a beosztáshoz, takarékoskodáshoz, — de hát a háznál lévő kis készpénz egyre csak apadt.

A bajról, betegségről kíméletesen értesítették Erzsikét, de ő mégis kiolvasta a sorok közül, hogy a baj komoly. Pedig Veronka megírta, hogy az orvos nem tartja a beteg állapotát aggasztónak. Csak néhány heti pihenésre lesz szüksége, hogy összeszedje magát s megerősödjék. Erzsike gondolatai állandóan otthon jártak. Mit is csinálnak, ha édesapja keresete hetekre elmarad? Hát ha még sejtette volna, hogy máris milyen nagy szükségben vannak!

Veronka a legnagyobb szeretettel és gondossággal ápolta édesapját. Gondjai azonban egyre nőttek: már alig volt néhány fillérje. Mit tegyen? Megírja a teljes valóságot Erzsikének? Csak fölöslegesen szaporítaná vele aggodalmait, — hiszen elseje előtt úgyse tud segíteni rajtuk.

Megpróbálta igénybe venni azt a kevés hitelt, amit a pék meg a fűszeres ilyen szegény napszámos embereknek nyújtani hajlandó. Am ezt már atyja tudta nélkül tette, — mert Mihályinak bölcs és szigorú elve volt: inkább összehúzódni a végsőig, inkább nélkülözni, — de soha adósságot nem csinálni. Azt megcsinálni nagyon könnyű, de visszaadni annál nehezebb! Húz, mint a hínár, amiből nem tud kiszabadulni az ember!

Kimerült ez a hitel is, — s Erzsike pénz-küldeményére csak egy hét múlva lehetett számítani. Az éhség kopogtatott már az ajtón; pedig az éhség fáj!

Bizony, úgy van, — mondod most magadban, kedves kis Olvasóm. Pedig vajjon tudod-e valójában, hogy mi az éhség? Lehet, hogy csak úgy hiszed, hogy tudod. Mert ha hazaérkezel délben az iskolából azzal, hogy „olyan éhes vagyok, mint a farkas!” — s nem győződ kívánni, hogy édesanyád végre az asztalra tegye a párolgó levesestálat, — ez nem éhség, ez csak pompás, jó étvágy, amelyet mindjárt ki is elégíthetsz.

Az éhség egészen más! Jöjj velem néhány percre Mihályiékhoz, hogy megtanuld, mi az igazi éhség. Alkonyodik. Veronka a konyhaasztalnál a vacsorát osztja öccseinek. Ma még csak másodízben esznek, egy darab kenyeret s egy főt krumplit ad mind-egyiknek vacsorára. Több nem jut, — hiszen

mindenekelőtt a beteg élelméről kellett gondoskodni. A fiúk egy kicsit fanyarul veszik ezt a sovány vacsorát; de Veronka biztatja őket, hogy a sanyarúság néhány nap múlva véget ér, hiszen Erzsike pénzküldeménye rövidesen itt lesz! S mikor ettől se nagyon akar felderülni az arcuk, kettéosztja saját krumpliját és felét Palinak, felét Pistának adja; maga megelégszik a száraz kenyérrel. A végén gondosan összeszedik a legkisebb morzsát is, — azután elmondják az asztali áldást. Az Úr kicsiny adományát is illik megköszönni. Veronka pedig ezután erősen a fiúk lelkére köti, hogy apjuk előtt vidám arcot mutassanak, — ne szomorítsák a szegény beteget azzal, hogy észrevegye: gyermekei éheznek, mert ő nem keres. Hiszen néhány nap múlva úgyis jóra fordul minden!

Bizony, így éltek a Mihályi-gyermekek egy hétig! Azt hiszem, egyiknek-másiknak közületek nem ártott volna elmenni hozzájuk erre a hétre vendégségbe! Már tudniillik azoknak közületek, akiknek hol a leves nem jó, hol a hús nem ízlik, — akik egyszer a spenót, máskor a sárgarépa-főzelék miatt fintorítják el az orrocskájukat! Azt hiszem, gyógyultan tértetek volna haza — és soha többé nem válogatnátok, nem kényeskednétek az asztalnál!

Éppen e szomorú napokban, — egészen szokatlan időben hívatta egyszer Erzsikét úrnője.

— Hozza rendbe azonnal a két vendégszobát — adta ki a parancsot. — Távirat érkezett, hogy vendégeim érkeznek Magyarországról. Gyermekkori barátnőm meg a leánya. Magam megyek elébük az állomásra. Üzenjen ki kérem, hogy a kocsis fogjon be azonnal, mert a négyórai gyorsnál kinn kell lennünk.

Erzsike sietett eleget tenni a rendelkezéseknek. S mire úrnője megérkezett a vendégekkel, Erzsike szolgálatkészen várta őket a bejáratnál.

Amikor az idősebb vendég hölgy kiszállott a kocsiból, — Erzsike szíve majd megdermedt a rémülettől. Hiszen ez az otthoni uraság, a grófné, ki őt lopás gyanúja miatt kitiltotta házából! Úristen! Ha megismeri! Ha elmondja úrnőjének, hogy ő kicsoda, hogy óvakodjék tőle! ... Akár kenyerét is elvesztheti ... S mi lesz akkor az otthoniakkal? Érezte, hogy elsápad — szédül — de erőt vett magán.

— Jóságos Istenem, — könyörgött forrón — Te ismered ártatlanságomat, reád bízom magam. Édesanyám odafönn a mennyben, ne feledkezzél meg rólam!

Az imádság erőt öntött lelkébe. Némileg megnyugodva vette észre, hogy a vendég hölgy közömbösen tekintett reá. Tehát nem ismerte meg. A másik, aki vele van, csakis Marietta grófkisasszony lehet ... hogy megnőtt! Ebben a felserdült fiatal leányká-

ban ő sem ismerte volna fel soha az ötéves kis grófkisasszonyt, aki valamikor olyan kedvesen küldözte a nyaláncságot testvérkéinek...

Az étkezésnél Erzsikének is fel kellett szolgálnia. Amint a vendégeknek nyújtotta a tálat, érezte, hogy keze remeg az izgalomtól; de megkönnyebbülten lélezett fel, amikor tovább menve, meggyőződött, hogy nem is sejtik kilétét. — Mikor másnap a reggelit vitte a vendégeknek, ismét csak úgy látta, hogy egész biztonságban van, nem kell tartania attól, hogy felfedezik.

Pedig a vendég-grófné másnap beszélgetés közben így szólt barátnőjéhez:

— Milyen csinos és ügyes szobaleányod van! Nem emlékszem, hogy valaha ilyen kedvemre való szobaleány lett volna körülöttem! Rendkívül ügyesen mozog s olyan barátságos és szerény modorú. Úgyan honnan vetted?

— Magyar leány, Pestről küldte Teréz néni, egykori nevelőnőm. Magam is igen örülök, hogy választása ilyen szerencsés volt.

— Olyan nemes és gyermekdeden kedves az arca s mintha láttam volna már valahol — tűnődött a grófné. — Úgyan, hogy hívják kis honfitársunkat?

— Mihályi Mária a neve, — azaz, hogy voltaképen Erzsébet, csak azért keresztel-

tük el Máriának, mert a másik szobaleány véletlenül szintén Erzsit!

— Hogy mondom? — kiáltott fel a grófné meglepetten. — Mihályi Erzsébet? Hát ezért volt előttem olyan ismerős! Marietta! Marietta! Gyere csak ide!

A grófkisasszony besietett a másik szobából.

— Parancsolsz, anyukám?

— Megvan a postás Erzsike! Nem is kell Pesten keresnünk; ő az, a szobalány, aki kiszolgál bennünket!

A kedves, melegszívű grófkisasszonykának örömeiben könny szökött a szemébe.

— Ó, akkor szaladok hozzá és mindent elmondok neki!

Már indult is volna — de anyja még visszatartotta:

— Ha beszélsz vele, hozd fel hozzám, — nekem is lesz vele elintéznivalóm!

A vendéglátó háziasszony semmit sem értett mindebből, s olyan csodálkozó szemmel nézett barátnőjére, hogy az szívből elkacagta magát. De aztán elmondta, hogy honnan ismerik Erzsikét s hogy tartozásuk van vele szemben, amit most végre leróhatnak.

Ekkorra már Marietta grófkisasszony is hozta kézenfogva azt, aki ötéves korában „pajtása” volt. Erzsike pirulva, elfogódottan, de mégis mosolyogva lépett a szobába.

A grófné barátságosan nézett rá:

— Kedves Erzsikém, hát végre megtaláltuk! Már a nyáron kitudódott, hogy igazságtalanok voltunk magával szemben, s már akkor elhatároztuk, hogy igyekszünk jóvátenni a hibát. Ugye Marietta elmondta az elveszett gyűrű történetét?

— Igen — felelte Erzsike halkan. — Nagyon örülök, hogy a gyűrű megkerült! — Hangjában boldogság rezgett.

— Mi meg szeretnénk elfelejteni az okozott keserőséget. Most mondja el, lányom, mit csinált azóta, amióta az elveszett gyűrű miatt kitiltottuk a kastélyból.

A grófné jósága bátorságot öntött lelkébe s Erzsike minden elfogódottsága eltűnt, — s szépen elmondta sorjában, hogy anyja még abban az évben meghalt, hogy nem-sokára elhagyták szülőfalujukat, s atyja Pesten mint gyárímunkás küszködik; hogy ő hogyan került ide szobaleánynak, — sőt azt a hírt is elmondta, hogy apja hetek óta beteg és még huzamosabb időre lesz szüksége, hogy megerősödjék és ismét munkába állhasson. Ha pedig kereset nincs, bizonytalanság van odahaza!

A grófné végighallgatva mindezt, komolyan fordult oda barátnőjéhez:

— Arra kérlek, hogy engedd át nekem Erzsikét. Néhány nap mulva indulunk Pestre, — hadd vigyem magammal. Mihelyt megérkeztünk, felkeresem Teréz nénit s megkérem, küldjön neked helyette éppen

ilyen derék szobalányt. Erzsike hadd legyen közelebb családjához, melynek úgy látom, szüksége van reá. Ugye Erzsikém jobb lesz így?

Erzsikében küszködött a honvágy s az övéi iránt való szeretet a kötelességérzéssel. Végre mély lélekzetet vett s így felelt:

— Ez egészen úrnőmtől függ. Ha ő átenged, — megyek, hiszen nagyon szeretném az enyéimeket látni. De akarata ellenére nem hagyom el. Csúf hálátlanság lenne ez tőlem, mikor oly sok jóságát élveztem a méltóságos asszonynak.

A két előkelő hölgy egymásra nézett; egyik sem szólt semmit, de tudták, hogy egyet gondolnak. Aztán a háziasszony odafordult Erzsikéhez s jóságos hangon annyit mondott csak:

— Menjen haza, leányom!

*

Micsoda meglepetés és öröm volt az, amikor néhány nap múlva, a várva-várt pénzküldemény helyett, maga Erzsike állított be a szomorú családi otthonba, gondterhelt testvérei közé!

Hogy felderült a szegény beteg arca is! Összeült az egész család és örvendező szívvel hallgatta a sok és nagy ujságot, amit Erzsike hozott. A legnagyobb örömet az okozta, hogy Erzsike immár itt marad közelükben s gyakrabban fogják látni. Veronának még egy titkos nagy öröme is volt:

egyedül ő tudta, hogy legjobbkor érkezett az a jókora összegű pénz, amit Erzsike kapott a grófnétól. Nem kell éhezni többel!

S hogy tovább mi történt? A grófék igazán nemesszívű, jó emberek voltak, akik bőségesen akarták kárpótolni Erzsikét az elszenvedett igazságtalanságért.

Elhatározták, hogy visszaszerzik eladott kis házukat, s a gróf olcsó örökbérletképen ad néhány holdnyi földet Mihályinak. Hadd menjen haza gazdálkodni falujába. — Hiszen élete javarészét kinn, erdőn-mezőn töltötte, nem való neki a füstös gyárkémények közötti élet. Ott rövidesen ismét helyreáll az egészsége. Marciban jó segítsége lesz, — a fiú éppen kikerül pár hónap múlva a kertészeti iskolából. Ha aztán csakugyan olyan ügyes és tehetséges a szakmájában, mint ahogy mondják, s ha apjának már nem lesz szüksége reá, arról is lehet szó, hogy a gróf majd mint kertészt alkalmazza . . . Öregszik már a nagyon régi, derék kertészük. Erzsike a keresetéből tovább támogatja a tanítóképzőbe járó Palit, — így aztán az egész családról gondoskodva lesz, — szükségét nem fognak többé szenvedni. — Jussanak e tervek karácsonykor a család tudomására, — hadd legyen igazán boldog, örömteljes karácsonyestéjük! — határozta el a grófi pár.

Karácsony szombatján, kora délután magához hívatta a grófné Erzsikét.

— Szeretné-e a szentestét családja körében tölteni?

— Ó, nagyon örülnék, méltóságos grófné! — felelte Erzsike felragyogó arccal.

— És akkor is örülne, ha üres kézzel, minden karácsonyi ajándék nélkül bocsátanám el? — kérdezte mosolyogva a grófné.

Erzsikének sejtelve se volt arról, hogy mit tervez a grófné és kissé furcsállotta a kérdést.

— Hogyne örülnék akkor is! — felelte. — A méltóságos grófné olyan jóságos hozzám, s az enyéimhez, hogy nem is lenne szép tőlem, ha még csak eszembe is jutna karácsonyi ajándékre számítani!

Hallatszott a leány hangján, hogy ezt őszintén, szíve mélyéből mondja. S a grófné megerősödött abban a meggyőződésében, hogy jóságát nem pazarolja méltatlanra.

— Hát Erzsikém, — a karácsonyi ajándék most egy üzenet lesz, amit édesapjának küldök. Aztán hozza meg nekem a választ, hogy elfogadja-e az ajánlatot. S a grófné elmondta Erzsikének a tervet, melyet férjével készítettek a család fölsegítésére.

A derék leány szavakban nem is tudott köszönetet mondani e nagy jóságért. A forró kézcsók, melyet könnyes szemmel nyomott úrnője kezére, minden szónál többet mondott.

Hogy pedig a Mihályi-család asztalán

álló szegényes karácsonyfa gyertyácskáit soha még oly ragyogónak nem látták a körülötte állók, mint ezen a karácsonyestén, — azt elképzelhetjük.

*

A grófi család a következő nyár folyamán — éppenúgy, mint máskor — hazatért az erdőszéli, régi kastélyba. De nagyon várták őket a faluszéli kis házban! — Hiszen a grófné magával hozza benső szobalányát: Erzsikét is!

Erzsike másnap engedélyt kapott, hogy családját felkeresse. Végtelen boldogsággal látta, mily vidámság és meglegedés lakik szerettei között. Édesapja olyan friss volt, mintha kicserélték volna. — Súlyos betegségének nyoma is eltűnt. A szegénység, inség is végleg eltűnt házatájáról.

Erzsike felkereste édesanyja sírját is. Nem volt az egész temetőben egyetlen olyan gondosan ápolt, virágokkal borított sírhant sem, mint az övé. Nem is csoda: itthon volt már kertészfia, — akinek első gondja volt édesanyja sírját legjobb tudása szerint felékesíteni, s aki nem feledkezett meg arról a régi tervéről sem, hogy a legeslegszebb szomorú-rózsát ülteti rája!

Erzsike hosszasan időzött a drága sírnál. S édesanyja lelkiüdvéért imádkozva, végig-gondolta az elmúlt évek eseményeit és hála-telt szívvel mondott köszönetet az Úrnak jószágos gondviseléséért. Alázatos szívvel

köszönte meg, hogy erőt adott neki ahhoz, hogy édesanyjának halálos ágyán tett ígéretét híven teljesíthette.

— Ime, édesanyám, — mondá — megtettem édesapámért, testvéreimért, ami tőlem telt. S boldog vagyok, hogy ezt mondhatom: ha itt lennél közöttünk, most már nem aggódnál miattuk!

— S az a szerencsétlenül eltűnt gyűrű is megkerült; becsületem tisztára van mosva! Mily jól emlékszem arra, amit azon a szomorú estén mondtál édes jó anyám, mikor meggyanúsítottak: „Bízzunk a jó Istenben, — ártatlanságod majd kitudódik!” Most már nemcsak hiszem, de tudom is, hogy Isten soha el nem hagyja az ártatlanokat s a benne bízókat!

Imádsága végeztével aztán, mint aki Isten kezét fogja, boldog, bízó és hálatelt lélekkel indult hazafelé.

